

RENACEMENTO - QUATTROCENTO

EDIFICIO: CÚPULA DA CATEDRAL DE FLORENCIA (Santa María dei Fiore)

AUTOR: **FILIPPO BRUNELLESCHI** (1377-1446)

CRONOLOXÍA: ca. 1418-1436

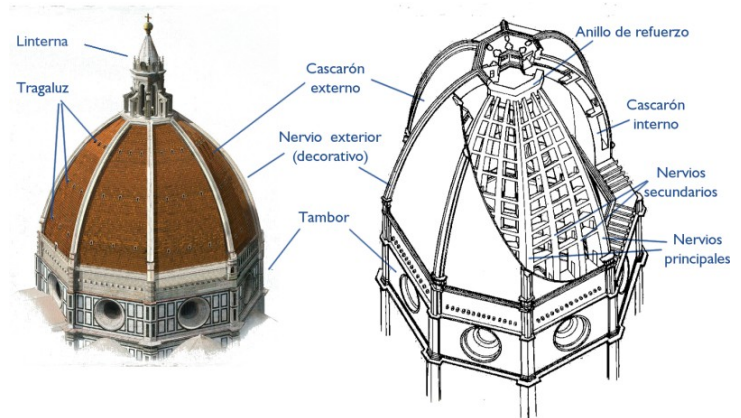
ESTILO: Renacemento (Quattrocento)

TIPOLOXÍA: Catedral (Cúpula)

LOCALIZACIÓN: Florencia

MATERIAIS: Pedra, mármore, ladrillo

DIMENSIÓNS: 114 m alto x 41,7 m diámetro

BRUNELLESCHI

Achégase ao concepto de home renacentista: matemático, escultor, arquitecto. É o descubridor da perspectiva lineal. Nas súas obras está o xerme de todas as buscas renacentistas. Comezou a súa actividade como ourive e escultor, pero é a súa contribución no campo da arquitectura a que introduce maiores innovacións. Pódese dicir que é o primeiro arquitecto moderno, porque concibe o edificio como un conxunto de liñas e planos manipulado polo artista para proxectar un espazo imaxinario. A súa formación é autodidacta, estuda matemáticas e continuamente viaxa a Roma para analizar, debuxar e medir os restos dos edificios clásicos. Non é o típico artesán; pertence a unha familia importante e son os seus coñecementos matemáticos os que lle van permitir levar adiante un proceso de experimentación nas artes. En 1418 gaña o concurso para a construción da cúpula da catedral de Florencia.

DESCRICIÓN FORMAL

A realización da cúpula da catedral de Florencia (Santa María dei Fiore) era un difícil reto técnico, pois debía cubrir un diámetro de 42 m., e cumpría facelo cun método de autosostén durante a súa construción. Brunelleschi ideou unha serie de enxeños mecánicos que facilitaron moito a tarefa de carrexar e subir materiais. Ideou tamén unha nova técnica consistente en que a cúpula se autosoportaba durante a súa construción grazas ao sistema construtivo a base de aneis concéntricos de ladrillo que van sucedéndose en altura dispostos en aparello de espiña de peixe. Nos puntos de máxima tensión, colocou aneis de reforzo con vigas de madeira.

Para o **sistema de dobre cúpula** concibe unha dobre cúpula octogonal, exterior e interior, de modo que existise un espazo baleiro entre ámbalas dúas, no que construír un sistema interno de vigas de reforzo. Con esta solución logra diminuír o peso xa que, ao combinar ámbalas dúas, puido contrarrestar o empuxe horizontal da cúpula interior case semiesférica co peso, en sentido contrario, da cúpula exterior de perfil apuntado.

No **exterior**, a cúpula álzase sobre un **tambor octogonal** de pedra revestido de placas de mármore (branco, verde e rosado), cunha gran xanela circular, óculo, en cada un dos seus lados (referencia clásica). A cúpula mostra aspecto esvelto grazas a un claro perfil apuntado no que destacan os oito nervos realizados

con sillares de mármore branco de 4 m. de espesor, son decorativos e non cumpren ninguna función estrutural, xa que os nervos que aguantan a cúpula non se ven nin desde fóra da catedral nin desde dentro. Todo o espazo das oito caras dos plementos está cuberto por tellas de barro planas, de cor avermellada.

A **cúpula interior**, de menor tamaño, posúe un total de 24 nervos construídos en ladrillo: oito nervos principais que percorren os vértices e recollen o peso da estrutura, e dous nervos máis por cara que axudan a repartir o peso. Vista desde o interior da catedral, a cúpula presenta unha superficie completamente plana, sen nervaduras.

Unha **lanterna prismática** álzase no punto de converxencia dos nervos, con oito lados e 16 m. de altura, con contrafortes rematados por volutas e cuberta por unha estrutura cónica coroada por unha esfera de cobre dourado sobre a que se alza unha cruz. A súa forma circular e o contraste cromático actúan como harmónica corocación de toda a cúpula, e contribúen á iluminación cenital do cruceiro do templo.

Hai un dobre xogo de perspectiva:

- Interior da cúpula: un espazo baleiro, sen nervos. Os plementos curvados focalizan a atención e dirixen o punto de fuga cara ao oco da lanterna.
- Exterior da cúpula: volumes cheos. A masa de panos reforzada polas liñas de forza dos nervos brancos dirixen a atención cara á lanterna.

FUNCIÓN E SIGNIFICADO

A catedral de Florencia iníciase en estilo gótico a finais do S.XIII e continúaase durante o S.XIV. A comezos do Quattrocento constrúese o tambor octogonal sobre o cruceiro e quedou pendente de realizar a cúpula. A obra de Brunelleschi é o resultado da convocatoria dun concurso co que se decidiría que arquitecto levaría a cabo dita cúpula, no que triunfan Ghiberti e Brunelleschi. Brunelleschi sería quen, finalmente, asumiría o reto de levantar a nova estrutura. Con esta obra resolve un difícil problema técnico e senta as bases de toda a arquitectura renacentista, ao introducir a referencia da Antigüidade, ao establecer un sistema de proporcionalidade e harmonía á medida do home, e tamén ao converter ao vello mestre de obras medieval nun proxectista, nun creador, nun arquitecto, de ampla formación. Era o momento no que a familia Médici comezaba a destacar como principal linaxe dunha cidade na que as actividades económicas, sobre todo comerciais e bancarias, estaban levándoa a un momento de esplendor, apreciable no só nesta construción e noutras do mesmo arquitecto (San Lourenzo) senón tamén noutros ámbitos da cultura, que converterían a Florencia no centro do humanismo do S.XV.

MODELOS E INFLUENCIAS

Na cúpula prodúcese a fusión da concepción dinámica da tectónica gótica e da visión estática arquitectónica do mundo clásico. Fronte á multiplicación gótica de forzas ascensionais, aquí toda a dinámica ascendente converxe cara a un único punto de fuga. Cando Brunelleschi levanta esta obra non dispón de ningún modelo cercano no tempo no que poder inspirarse, sendo o seu precedente máis próximo a cúpula do Panteón de Roma, coa que mantén sustanciais diferenzas. Por outra parte, a cúpula florentina inicia o desenvolvemento da arquitectura renacentista e, máis en concreto, a serie de cúpulas que teñen o seu remate máis destacado na que levantaría Miguel Anxo na basílica de San Pedro do Vaticano, xa no S.XVI.

A cúpula álzase maxestosa sobre a cidade e fusiúnase coa paisaxe alomada da Toscana; simboliza a importancia de Florencia como núcleo fundamental da arte renacentista durante o S.XV e principal cidade da época, tratando de facer visible o paralelismo entre a cidade toscana e a brillante Roma da época clásica. Ao mesmo tempo, o feito de que coroe o templo catedralicio, convértea en símbolo visible da fortaleza da Igrexa cristiá na sociedade florentina. A cúpula superaba en altura e destacaba do resto das edificacións da cidade de Florencia. Dominaba a perspectiva e xerarquizaba o espazo urbano. Era o símbolo do orgullo desta cidade-estado, a máis prestixiosa do S.XV.